

В. В. БАЄВ

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 50(3), с. 119–125

Розвиток медичного туризму генерує значний мультиплікативний ефект для світової економіки та в змозі зробити вагомий внесок у поповнення бюджету країни. Класифікація за дестинаціями, видами та організаційними формами медичного туризму уможливорює визначення основних зон концентрації потоків медичних туристів.

Медичний туризм — це новітня соціально-економічна галузь, розвиток якої обумовлений глобалізаційними процесами в світі, яка вимагає своєрідного підходу, оскільки необхідно враховувати різноманітні мотиви проведення лікування, оздоровлення та можливості його здійснення. Тому кількісні відмінності значно поступаються явищам, які в медичному туризмі класифікують через посилення на їхні ознаки.

У наукових дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як в І. М. Вахович, А. П. Джангірова, В. Ф. Кифяка, В. В. Малімон, А. О. Мальцева, V. Balaban, L. Burkett, L. Carabello, N. Lunt, Н. Н. Gray, V. С. S. Heung, R. Vijaya, I. Youngman та ін. розглянуто передумови та фактори розвитку медичного туризму, визначено його статус як базового конкурентоспроможного елементу економіки країни та окремих регіонів. Водночас досі немає чіткого визначення, тлумачення та класифікації за дестинаціями медичного туризму.

Умовно можна визначити два основних види класифікацій медичного туризму, які необхідні для проведення наукових досліджень у цій сфері пізнання: класифікація за дестинаціями медичного туризму; класифікація за видами та організаційними формами медичного туризму.

Європейська Комісія визначила дестинацію як “територію, яка окремо ідентифікується і підтримується для туристів як місце відвідування й у межах якої туристичний продукт виробляється одним чи декількома закладами або організаціями” [2, 120]. За трактуванням цього поняття звернемося до Сучасного Оксфордського туристичного словника С. Медліка (2003 р.). Він трактує це поняття, як країни, регіони, міста та інші території, які приваблюють туристів, є головними місцями локалізації туристичної діяльності, потоків туристів та їхніх витрат; місцями максимальної концентрації визначних туристичних пам’яток, засобів розміщення, харчування, розваг, інших послуг та економічного, соціального і фізичного впливу туризму [10, 165].

Вибір дестинації медичного туризму залежить насамперед від особистої мотивації туриста (пацієнта). Далі критерієм вибору є наявність лікувальних, оздоровчих або курортних закладів, висококваліфікована спеціалізована медична допомога, вартість обслуговування, ступінь облаштованості місця відпочинку (лікування), що визначається рівнем розвитку туристичної інфраструктури, а саме: системи транспортного забезпечення, закладів розміщення, харчування, розваг, екскурсійного обслуговування тощо.

Дестинації є основними зонами концентрації потоків медичних туристів. Типізація дестинацій є основою для розроблення ефективної системи управління ними.

Класифікація за дестинаціями медичного туризму представлена на рис. 1.

В основу класифікації дестинацій медичного туризму покладено загальну класифікацію Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) та регіональну систематизацію Medical Tourism Association, яка використовується в ранжуванні країн за індексом медичного туризму (ІМТ) [8].

Класифікацію дестинацій медичного туризму з визначенням загального індексу ме-

дичного туризму по кожній мегадестинації в 2016 р. представлено на рис. 2.

За статистичним аналізом МТІ 2016 найвищий індекс розвитку медичного туризму спостерігається в Американському регіоні (64.48) за рахунок таких макродестинацій медичного туризму [9]:

- Канади — індекс МТ — 76.62 та перше місце в світовому рейтингу;
- Колумбії — індекс МТ— 69.48 і друге місце в світовому рейтингу за субіндексом розвитку індустрії медичного туризму;
- Коста Ріки — індекс МТ — 67.67 та сьоме місце в світовому рейтингу за субін-

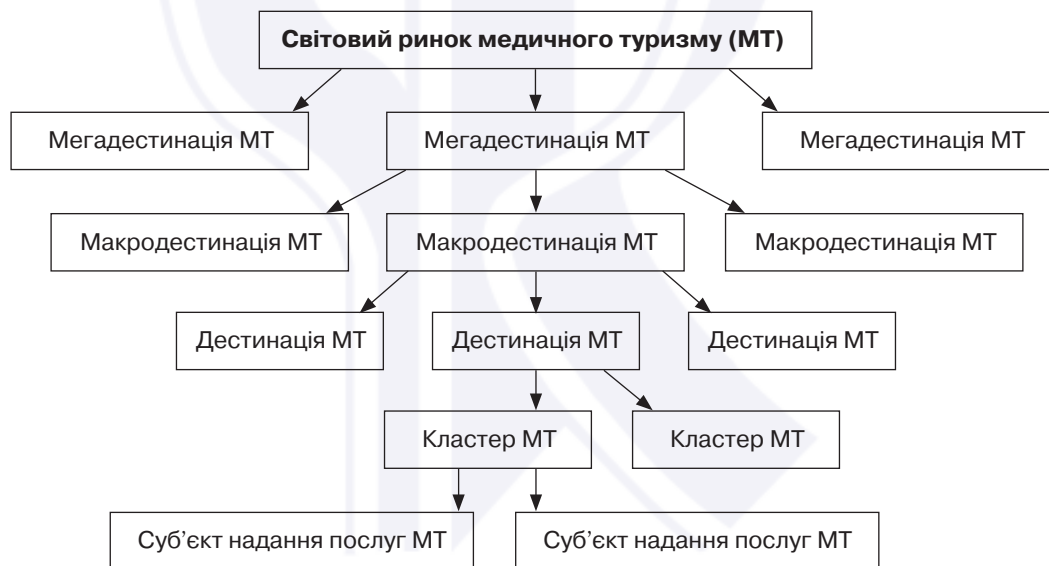


Рис. 1. Класифікація за дестинаціями медичного туризму



Рис. 2. Класифікація мегадестинацій медичного туризму (розроблено за даними Medical Tourism Index 2016 р.)

дексом розвитку індустрії медичного туризму;

- Панами — індекс МТ — 67.93 та місце в першій десятці рейтингу за субіндексом розвитку індустрії медичного туризму.

Наступним елементом у класифікації за DESTИНАЦІЯМИ медичного туризму є кластер (див. рис. 1). Об'єднати медичний потенціал та ресурси всіх суб'єктів туристичної індустрії, сприяти ефективному використанню державних та інших інвестиційно-інноваційних ресурсів з метою сталого розвитку медичного туризму та забезпечення його конкурентоздатності на світовому ринку вбачається можливим при впровадженні кластерної технології.

Інструментарій кластерного підходу застосовується до формування регіонального ринку туризму. Ядром кластеру медичного туризму є продуценти медичних, оздоровчих послуг та виробники-посередники.

Останнім елементом класифікації за DESTИНАЦІЯМИ МТ виступають суб'єкти надання послуг медичного туризму. Суб'єктами МТ виступають: медичні клініки, центри пластичної хірургії, fitness & wellness, spa & wellness заклади, клініки зі зниження ваги, косметологічні клініки, санаторно-курортні заклади, туристичні оператори, туристичні агенти, інші суб'єкти підприємницької діяльності, які надають послуги з проживання,

харчування, екскурсійного обслуговування тощо та фізичні особи, що здійснюють туристичний супровід (гіди-перекладачі, екскурсоводи, провідники тощо) або надають послуги з тимчасового розміщення, харчування тощо.

Другим видом класифікації медичного туризму є класифікація за видами та організаційними формами (рис. 3).

Відповідно до Закону України “Про туризм” організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм [1]. Тому за організаційними формами медичний туризм доцільно теж підрозділяти на внутрішній та міжнародний.

Внутрішній медичний туризм — це організаційна форма туризму, що передбачає подорожі осіб, які проживають на території певної країни, в її межах з метою оздоровлення організму, отримання медичних послуг або послуг б'юті-туризму.

До міжнародного медичного туризму належать в'їзний та виїзний медичний туризм.

В'їзний медичний туризм — подорожі в Україну іноземних громадян з метою оздоровлення організму, отримання медичних послуг або послуг б'юті-туризму. Основним економічним чинником в'їзного медичного туризму в Україні виступає ціна на послуги при відповідній якості медичної допомоги. Це, зокрема, послуги у сфері репродуктивної медицини, стоматології, МРТ-діагностики,

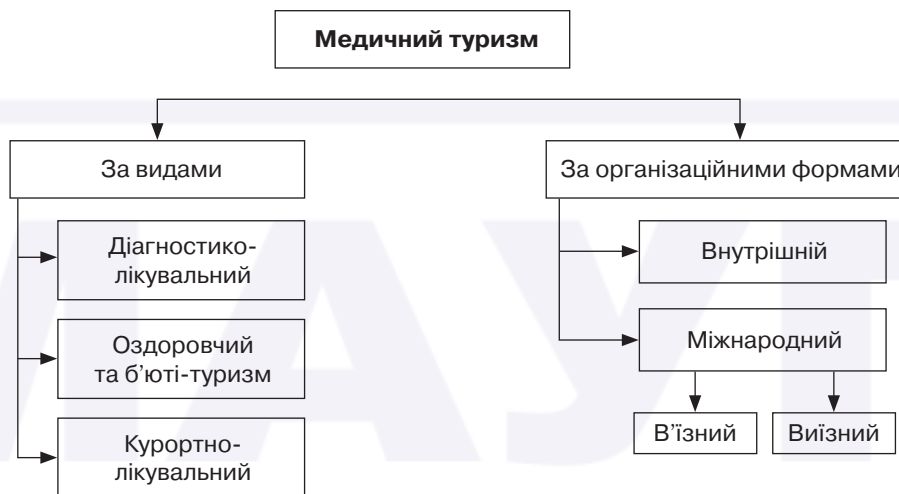


Рис. 3. Класифікація медичного туризму за видами та організаційними формами (авторська розробка)

лікування стовбуровими клітинами. Значним потенціалом для розвитку в'їзного медичного туризму є курортне лікування на курортах з мінеральними водами і лікувальними грязями: Трускавець, Моршин (Прикарпаття), Миргород (Полтавська обл.), радонові джерела Хмельника (Вінницька обл.) та багато інших. Санаторно-курортні заклади України мають багаторічний досвід ефективного лікування та реабілітації пацієнтів із захворюваннями опорно-рухового апарату, органів травлення, гінекологічними, пульмонологічними захворюваннями тощо.

Виїзний медичний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни з метою оздоровлення організму, отримання медичних послуг або послуг б'юті-туризму. За даними Української асоціації медичного туризму структура послуг виїзного медич-

ного туризму становить: 40 % – лікування; 30 % – оздоровлення; 25 % – діагностика; 5 % – медичне туристичне страхування [5].

В основу класифікації медичного туризму за видами покладено принцип мети здійснення туристичної подорожі. Як правило, туристи подорожують у середині країни або за кордоном з метою отримання діагностичних, лікувальних або реабілітаційних медичних послуг, зміцнення здоров'я або профілактики захворювань, отримання послуг з косметичної медицини. Класифікацію медичного туризму за основними видами зображено на рис. 4.

Зв'язок між видами медичного туризму та метою здійснення подорожі представлено в таблиці.

Діагностико-лікувальний туризм – подорожі в акредитовані заклади охорони здоров'я або до конкретних лікарів з метою



Рис. 4. Класифікація медичного туризму за видами (авторська розробка)

Зв'язок між видами медичного туризму та метою здійснення подорожі

№ пор.	Вид медичного туризму	Мета подорожі
1	Діагностико-лікувальний туризм	Діагностика та лікування захворювань
2	Оздоровчий та б'юті-туризм	Оздоровлення, підтримка здоров'я, покращення зовнішнього вигляду
3	Курортно-лікувальний туризм	Профілактика захворювань. Медична реабілітація

отримання діагностичних та лікувальних медичних послуг. Подорожі здійснюються з метою комплексної діагностики та діагностики за окремими лікарськими спеціальностями, лікування захворювань. В останнє десятиріччя подорож за кордон з метою ранньої діагностики захворювань або виявлення факторів ризику набув значного розвитку, що обумовило виокремлення check-up-туризму в один із напрямів, основним завданням якого виступає обстеження та діагностика [7].

“Діагностичні” або Check-up-тури умовно можна поділити за географічними та цінovими критеріями [Там само].

До першої цінovої категорії (вартість туру від 2 до 7 тис. євро) належать тури в провідні клініки Німеччини, Швейцарії, Франції, Австрії та Ізраїлю. Вартість Check-up-туру залежить від статусу клініки, країни перебування та від програми обстеження.

До другої цінovої категорії (вартість туру від 2 до 5 тис. дол.) належать тури в провідні медичні центри Таїланду, Сінгапуру, Малайзії, Філіппін, Японії та Південної Кореї.

Третя цінovа категорія (вартість туру від 1 до 3 тис. дол.) — це тури в акредитовані клініки Туреччини, Йорданії, Індії.

Сучасний діагностико-лікувальний туризм набув широкого розвитку за напрямками: репродуктивна медицина; стоматологія; онкологія; кардіологія; дерматологія; ортопедія; офтальмологія; лікування залежностей; нейрохірургія; народна та нетрадиційна медицина тощо [3].

Другим видом медичного туризму виступає оздоровчий та б'юті-туризм — подорожі з метою оздоровлення, підтримки здоров'я, покращення зовнішнього вигляду. Виокремлено 3 його підвиди (див. рис. 4): spa & wellness; fitness & wellness та туризм з метою отримання косметичних послуг.

Б'юті-туризм розглядається як один із видів медичного туризму, тому що його специфікою є надання послуг фахівцями з медичною освітою. Отримання таких послуг не належить до категорії лікування або діагностики, проте неякісне їх надання може негативно впливати на здоров'я людини. Насамперед ця теза стосується косметологічного туризму.

Подорожі здійснюються з метою отримання косметологічних хірургічних втручань (блефаропластика, ліпосакція, аугментація молочних залоз, ліпографтінг, риноластика) та косметичних нехірургічних послуг (ін'єкції Ботоксу та його аналогів, філери на основі гіалуронової кислоти, видалення небажаного волосся, хімічний пілінг, лазерне омолодження обличчя). Лідерами в цьому сегменті медичного туризму є США, Бразилія, Японія, Північна Корея, Мексика, Німеччина, Франція та Колумбія.

До складу б'юті-туризму також відносяться fitness & wellness та spa & wellness-туризм. Програми Wellness — це унікальні комбінації фізичних навантажень і SPA-програм, що дають змогу у короткі терміни активізувати приховані резерви організму.

Wellness-тур — це комплекс високоякісних оздоровчих заходів (релакс, масажі, дієта, дозоване фізичне навантаження), який розрахований на здорових людей, загальне поліпшення тону організму та відновлення душевного комфорту [6].

SPA-туризм орієнтований на збереження здоров'я та профілактику захворювань. SPA-послуги передусім надаються в готелях з відповідними медико-оздоровчими відділеннями. Класичний напрям (водолікування та використання дарів моря) побудовано на водних процедурах і на кліматотерапії (термальні джерела, соляні печери, гірське, морське та лісове повітря, грязі, торф, водорості, сіль). Етнічний напрям SPA орієнтований на використання місцевого колориту. Це тайський масаж, відновлювальна голкорексотерапія, турецький хамам, російська баня, сауна тощо. Наприклад, в аювердичному SPA використовуються масла, аромати, масажі, а в російському SPA — ванни, кедрові бочки, масаж віниками, травами, обгортання з кедрових горішків, листя брусниці тощо [4]. У Франції популярні вино-терапевтичні процедури для корекції фігури і омолодження, у Німеччині — обгортання з пивної барди для поліпшення якості шкіри. Найпопулярніші міжнародні fitness & wellness та spa & wellness-центри в світі розташовані в Таїланді, Індонезії, Індії, Франції, Німеччині, Гре-

ції. SPA-індустрія високорозвинена і в таких країнах, як Угорщина, Чехія, Ізраїль, Туніс, Марокко, Кіпр, Альпійські курорти Австрії, Швейцарії та багато інших.

На відміну від оздоровчого туризму, курортно-лікувальний туризм орієнтований на осіб, які мають певні захворювання, і санаторно-курортне лікування призначається лікарем. Лікувально-оздоровчі послуги надаються в санаторно-курортних закладах та SPA-готелях з медичними центрами. Курортно-лікувальні подорожі здійснюються з метою: первинної профілактики захворювань у період початкових порушень функцій організму у стадії передхвороби (у донозологічній стадії); профілактики загострень та рецидивів хронічних захворювань; медичної реабілітації після тяжких хвороб (інфаркт, інсульт тощо).

Отже, для проведення наукових досліджень доцільно використовувати два види класифікацій медичного туризму: класифікацію за DESTИНАЦІЯМИ медичного туризму; класифікацію за ВИДАМИ та ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ формами медичного туризму. В основу класифікації DESTИНАЦІЙ медичного туризму покладено загальну класифікацію Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) та регіональну систематизацію Medical Tourism Association, що використовуються в ранжуванні країн за індексом медичного туризму. При класифікації медичного туризму за ВИДАМИ доцільно використовувати принцип мети здійснення туристичної подорожі.



Література

1. Закон України "Про туризм" від 18 листопада 2003 р. № 1282-IV // ВВР України. — 2004. — № 13. — Ст.180.
2. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму: підручник / В. К. Кіптенко. — К.: Знання, 2010. — 502 с.
3. Медицинский туризм [Электронный ресурс] // VERDYS Corporation Limited. — Режим доступа: <http://www.intmedtourism.com/ru/medical-tourism/>
4. Лучшие SPA-курорты мира [Электронный ресурс] // Туристическая Компания "А-Стар". — Режим доступа: <http://astar-travel.com.ua/article/luchshie-spa-kurorty-mira>
5. Українська асоціація міжнародного туризму [Електронний ресурс] // Ukrainian Association of Medical Tourism. — Режим доступу: <http://www.uamt.org.ua>
6. ЭКО и концепция wellness [Электронный ресурс] // ECOGLOBUS. — Режим доступа: <http://www.ecoglobus.com>
7. Check-up — современная диагностика организма [Электронный ресурс] // Medvoyage.info — портал о медицинском туризме. — Режим доступа: http://medvoyage.info/news/tourism/check_up_sovremennaya_diaagnostika_organizma/
8. Medical Tourism Association [Электронный ресурс] // Medical Tourism Association. — Режим доступа: <http://www.medicaltourismassociation.com/en/index.html>
9. Medical Tourism Index 2016 [Электронный ресурс] // The International Healthcare Research Center. — Режим доступа: <http://www.healthcareresearchcenter.org/medical-tourism-index/>
10. Medlik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality / S. Medlik. — [3-rd ed.]. — Oxford: Butterworth-Heinemann, 2003. — 273 p.

Розроблено класифікацію за DESTИНАЦІЯМИ медичного туризму; класифікацію за КЛАСОМ, ВИДОМ та ФОРМОЮ медичного туризму. Проаналізовано DESTИНАЦІЇ медичного туризму з визначенням загального індексу медичного туризму по кожній МЕГАDESTИНАЦІЇ. Запропонована класифікація за DESTИНАЦІЯМИ медичного туризму передбачає основні складові, які забезпечують синергічний ефект від координації діяльності продуцентів медичних та оздоровчих послуг, виробників-посередників і постачальників основних послуг, які входять до туристичного продукту.

Developed a classification for the destination for medical tourism; classification class, type and form of medical tourism. Analyzed destination medical tourism definition the overall index of medical tourism for each megadestina. The classification for the destination for medical tourism provides the main components that provide a synergistic effect of the coordination of activities of producers

of medical and health services, manufacturers, intermediaries and providers of basic services included in the tourist product.

Разработана классификация по дестинациям медицинского туризма; классификация по классу, виду и форме медицинского туризма. Проанализированы дестинации медицинского туризма с определением общего индекса медицинского туризма по каждой мегадестинации. Предложенная классификация по дестинации медицинского туризма предусматривает основные составляющие, которые обеспечивают синергический эффект от координации деятельности производителей медицинских и оздоровительных услуг, производителей, посредников и поставщиков основных услуг, входящих в состав туристического продукта.

Надійшла 8 вересня 2016 р.

МАУП